

การนำกระบวนการพยาบาลมาใช้ในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล

สิริยา สัมมาราจ* วท.ม (พยาบาล), ร.ม (บริหารธุรกิจ)

บทคัดย่อ การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความสามารถในการนำกระบวนการพยาบาลมาใช้ในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล กลุ่มตัวอย่างเป็นอาจารย์พยาบาลชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ของโรงพยาบาลรามาธิบดี คณะแพทยศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล จำนวน 350 คน แบ่งเป็นอาจารย์พยาบาล 54 คน คิดเป็นร้อยละ 15.43 และนักศึกษาพยาบาล 296 คน คิดเป็นร้อยละ 84.57 เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสอบถาม ผลการศึกษาพบว่าอาจารย์พยาบาลมีความคิดเห็นว่า นักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่มีความสามารถในการนำกระบวนการพยาบาลมาใช้ในการปฏิบัติงาน อยู่ในระดับปานกลาง ในขณะที่นักศึกษาพยาบาล ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นว่า ตนเองมีความสามารถอยู่ในระดับสูง เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถของนักศึกษาตามความคิดเห็นของอาจารย์พยาบาลชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 มีความสามารถไม่แตกต่างกัน แต่นักศึกษาพยาบาลมีความเห็นว่านักศึกษาพยาบาลแต่ละชั้นปีมีความสามารถไม่แตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถตามความคิดเห็นของอาจารย์พยาบาลกับนักศึกษาพยาบาลแต่ละชั้นปีแล้วพบว่า . ความสามารถในการนำกระบวนการพยาบาลมาใช้ในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถตามความคิดเห็นโดยรวมของอาจารย์พยาบาลและนักศึกษาพยาบาลทั้งหมดแล้วพบว่า ความสามารถในการนำกระบวนการพยาบาลมาใช้ในการปฏิบัติงาน มีความแตกต่างกัน ($P<.001$) โดยนักศึกษาชั้นปีที่ 2 มีความสามารถแตกต่างจากนักศึกษาชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3 มีความสามารถแตกต่างจากชั้นปีที่ 4 เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถตามความคิดเห็น ของอาจารย์พยาบาลกับนักศึกษาพยาบาลแต่ละชั้นปีแล้วพบว่า . ความสามารถในการนำกระบวนการพยาบาลมาใช้ในการปฏิบัติงานไม่แตกต่างกัน แต่เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถตามความคิดเห็นโดยรวมของอาจารย์พยาบาลและนักศึกษาพยาบาลทั้งหมดแล้วพบว่า ความสามารถในการนำกระบวนการพยาบาลมาใช้ในการปฏิบัติงานในหอผู้ป่วย รามาธิบดีพยาบาลสาร 2542; 5(1):20-32.

คำสำคัญ กระบวนการพยาบาล การปฏิบัติงาน นักศึกษาพยาบาล

*ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

การนำกระบวนการพยาบาลมาใช้ในการปฏิบัติการพยาบาล เป็นความก้าวหน้าอีกขั้นหนึ่งของการพัฒนาหลักการปฏิบัติการพยาบาลให้ด้วยระบบพื้นฐานของความรู้ที่มีความเป็นวิทยาศาสตร์ กระบวนการพยาบาลจะเป็นสื่อกลางของการนำความรู้ในทฤษฎีทางการพยาบาลไปสู่การปฏิบัติ การพยาบาลที่มีคุณภาพ เพราะกระบวนการพยาบาลจะช่วยแนวคิดในเรื่องเกี่ยวกับบุคคล กำหนดเป้าหมายและกำหนดวิธีการที่นำไปสู่การแก้ไขปัญหาของบุคคล การปฏิบัติการพยาบาลก็กระทำอย่างมีเป้าหมายเพื่อผลเปลี่ยนความทุกข์หรือแก้ปัญหาให้แก่บุคคล ครอบครัว หรือชุมชน ขึ้นอยู่กับสถานการณ์ของผู้รับบริการการพยาบาล และมีการประเมินผลการพยาบาลเพื่อดัดตามการเปลี่ยนแปลงภายหลังการให้การพยาบาล ข้อมูลที่ได้จะนำไปสู่การได้ข้อมูลเพิ่มเติม หรือเป็นข้อมูลเพื่อนำไปใช้ในการปรับแผนการพยาบาลที่เหมาะสมกับปัญหาในขั้นตอนต่อไป¹

ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล มีปรัชญาความเชื่อว่าการผลิตพยาบาลระดับวิชาชีพ มีเป้าหมายเพื่อพัฒนาผู้เรียนให้เป็นผู้มีความสามารถที่จะนำความรู้ในศาสตร์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องไปใช้ในการพยาบาลอย่างมีแบบแผน สามารถแก้ปัญหาสุขภาพอนามัยแก่ผู้รับบริการได้อย่างถูกต้องเหมาะสม มีเจตคติที่ดีต่อวิชาชีพ มีความสำนึกร่วมมือและรับผิดชอบต่อสังคม และวิชาชีพ มีความคิดสร้างสรรค์ มีความเป็นผู้นำ

สามารถตัดสินใจแก้ปัญหาอย่างมีเหตุผล ปฏิบัติงานร่วมกับผู้อื่นได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการพัฒนาตนเองอยู่เสมอ โดยมีวัตถุประสงค์ส่วนหนึ่งว่าผู้สำเร็จการศึกษาหลักสูตรพยาบาลศาสตร์บัณฑิตจากสถาบันแห่งนี้ จะสามารถปฏิบัติการพยาบาลโดยใช้กระบวนการพยาบาลเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาสุขภาพของผู้รับบริการได้อย่างถูกต้อง เหมาะสม และคำนึงถึงความแตกต่างของแต่ละบุคคล²

การจัดการเรียนการสอนวิชากระบวนการพยาบาล จึงเป็นพื้นฐานสำคัญส่วนหนึ่งในการอบรมให้นักศึกษามีความรู้ความสามารถตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร โดยมีการจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎี 2 หน่วยกิต ในชั้นปีที่ 2 ภาคการศึกษาที่ 1 โดยเริ่มปรับเปลี่ยนเป็นการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักในกลุ่มย่อย (PBL) ร่วมกับวิชาการพยาบาลพื้นฐานและการจัดการเรียนการสอนสุขศึกษามาตั้งแต่ปีการศึกษา 2535 ผู้วิจัยได้เข้าร่วมเป็นกรรมการวิชากระบวนการพยาบาลมาตั้งแต่ปีการศึกษา 2532 และได้รับผิดชอบเป็นประธานวิชาปีการศึกษา 2539-2540 ได้พยายามพัฒนา และปรับปรุงรูปแบบของการจัดการเรียนการสอนของวิชานี้มาโดยตลอด ถึงแม้จะมีการจัดการเรียนการสอนแบบใช้ปัญหาเป็นหลักในกลุ่มย่อยเป็นส่วนใหญ่ แต่ก็ได้พยายามจัดการบรรยายเสริมในส่วนที่จำเป็น จัดทำแบบฝึกหัดในเนื้อหาตามขั้นตอนต่อไป ของกระบวนการพยาบาลตลอดจนการแบ่งกลุ่มย่อย เพื่ออภิปรายปัญหาในการเขียนแผนการพยาบาลร่วมกับอาจารย์ประจำกลุ่ม โดย

การนำกระบวนการพยาบาลมาใช้ในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล

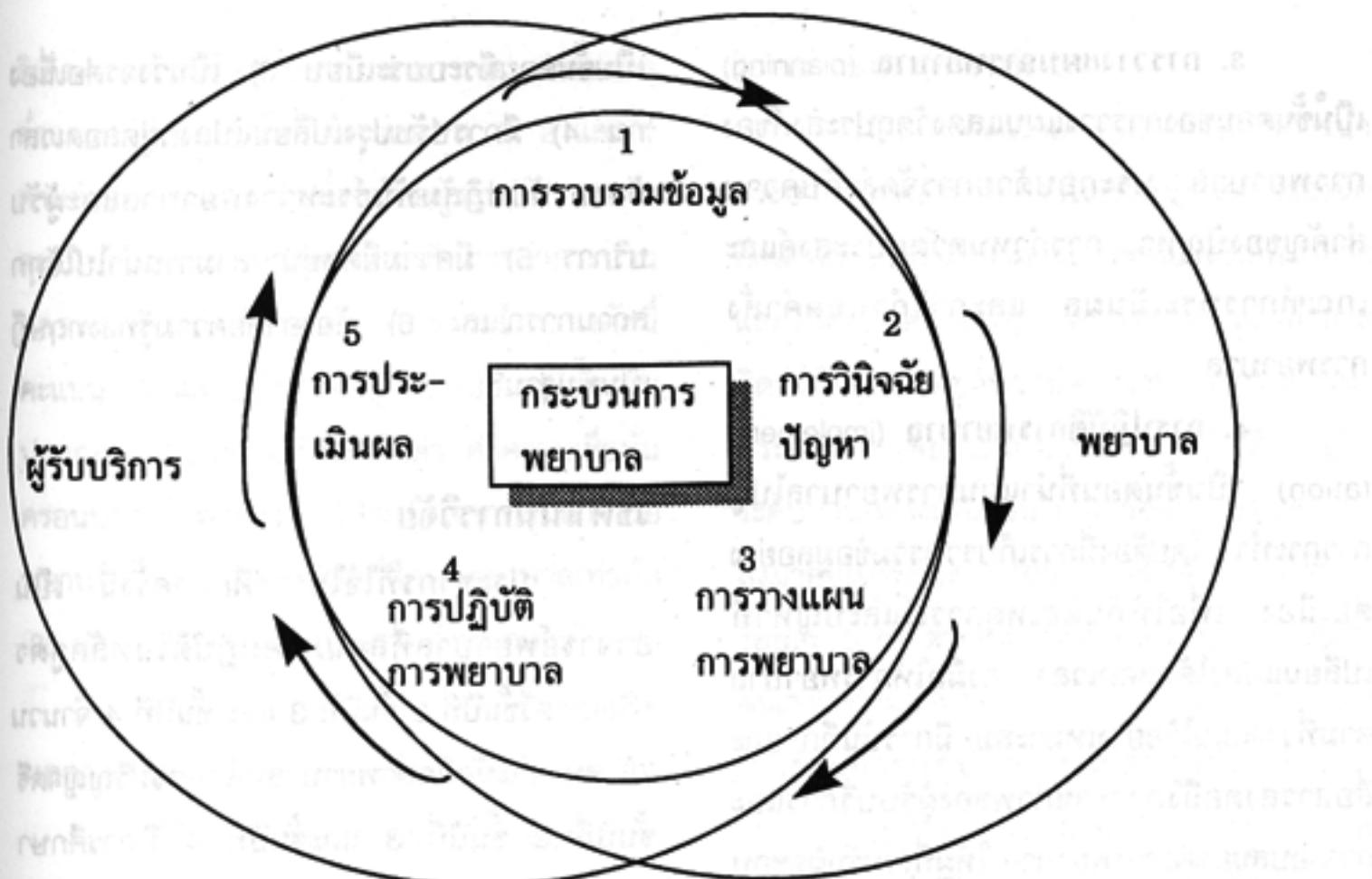
มุ่งหวังให้นักศึกษามีประสบการณ์การเรียนรู้ และสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการปฏิบัติงานได้อย่างเหมาะสม ช่วยส่งเสริมให้นักศึกษามีการพัฒนาความรู้ความสามารถในการแสดงออกได้ตามบทบาทหน้าที่ของพยาบาลวิชาชีพ การประเมินผลการจัดการเรียนการสอนของวิชากระบวนการพยาบาลของนักศึกษาชั้นปีที่ 2 ที่ผ่านมา ถึงแม้จะบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ แต่ยังไม่เคยมีการติดตามผลการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในการปฏิบัติงานของนักศึกษา ซึ่งเป็นการนำความรู้ ทางทฤษฎี เชื่อมโยงไปสู่การปฏิบัติ ซึ่งเป็นสิ่งสำคัญที่มุ่งหวังตามวัตถุประสงค์ของหลักสูตร การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อประเมินความสามารถในการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล ตามความคิดเห็นของอาจารย์พยาบาลซึ่งสอนภาคปฏิบัติ และนักศึกษาพยาบาล เพื่อเป็นแนวทางสำหรับผู้ที่เกี่ยวข้องในการปรับปรุง และพัฒนาการจัดการเรียนการสอนของวิชากระบวนการพยาบาล และการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในการปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยได้อย่างมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

กรอบแนวคิดและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

ความหมายของกระบวนการพยาบาลมีวิวัฒนาการมา เช่นเดียวกับความเป็นมาของกระบวนการพยาบาล เพ็ญศรี ระเบียน³ ได้ประมวลแนวคิดจากผู้นำทางการพยาบาลหลายท่านและสรุปว่ากระบวนการพยาบาลเป็นเครื่องมือและวิธีการที่

สำคัญของพยาบาลวิชาชีพในการให้บริการแก่บุคคล ครอบครัวและชุมชน โดยนำวิธีการแก้ปัญหามาใช้ในการรวบรวมข้อมูลของผู้รับบริการ การวินิจฉัยปัญหาสุขภาพอนามัย การวางแผนการพยาบาล การปฏิบัติการพยาบาลและการประเมินผลการพยาบาล ทั้งนี้เพื่อให้พยาบาลสามารถให้การพยาบาลที่มีคุณภาพ บรรลุเป้าหมายในการดำเนินรักษาภาวะสุขภาพอนามัยของบุคคลนั้นเอง กระบวนการพยาบาล เป็นเสมือนเครื่องมือ หรือแนวทางในการประกอบวิชาชีพของพยาบาลที่ขาดไม่ได้ ซึ่งจะช่วยทำให้เกิดความร่วมมือกันระหว่างพยาบาลและผู้ป่วยในการรวบรวมข้อมูลอย่างมีระบบระเบียบ แยกแยะปัญหาและส่วนที่เป็นความแข็งแกร่งของผู้ป่วยอย่างชัดเจน ทำให้สามารถสร้างแผนการพยาบาลแบบองค์รวม นำไปปฏิบัติและประเมินผลสัมฤทธิ์ตามเป้าหมายตามแผนการพยาบาล⁴

การใช้กระบวนการพยาบาลในการให้การบริการการพยาบาล ถือเป็นกิจกรรมที่จำเป็นส่วนหนึ่งของการพยาบาลที่ทำให้การบริการมีคุณภาพ เพราะบุคลากรทางการพยาบาลได้แสดงวิถีการปฏิบัติการพยาบาลด้วยความรู้ ความละเอียดรอบคอบ มีเป้าหมายและเป็นระบบระเบียบ มุ่งให้ความสำคัญที่บุคคลมากกว่าโรค¹ และคำนึงถึงความต้องการทางกาย จิต สังคม และยึดหลักการพยาบาลแบบองค์รวม การนำกระบวนการพยาบาลมาใช้จึงเป็นปฏิสัมพันธ์ระหว่างพยาบาลและผู้รับบริการ ดัง แผนภูมิที่ 1⁵

แผนภูมิที่ 1 ปฏิสัมพันธ์ระหว่างพยาบาล ผู้รับบริการและกระบวนการพยาบาล

กระบวนการพยาบาลมี 5 ขั้นตอน คือ⁴

1. การเก็บรวบรวมข้อมูลหรือการประเมินภาวะสุขภาพ (assessment) เป็นขั้นตอนที่เก็บรวบรวมข้อมูลของผู้รับบริการหรือครอบครัว หรือชุมชน หรืออาจรวมทั้งหมดซึ่งขึ้นอยู่กับความเหมาะสม ข้อมูลที่ได้ทั้งหมดจะเป็นส่วนช่วยให้เข้าใจถึงความต้องการของผู้รับบริการ การตอบสนองต่อปัญหาสุขภาพที่เกิดขึ้นและอาจเกิดขึ้น นอกจากนี้แล้วข้อมูลยังมีส่วนสำคัญในการกำหนดปัญหาทางการพยาบาล ในการเก็บรวบรวมข้อมูล พยาบาลต้องมีทักษะที่จำเป็น เช่น การสร้างสัมพันธภาพ การสัมภาษณ์ เป็นต้น ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ โรงพยาบาลรามาธิบดีใช้กรอบ

แบบแผนสุขภาพของกอร์ดอนเป็นแนวทางในการประเมินภาวะสุขภาพ

2. การวินิจฉัยทางการพยาบาล (diagnosis) เป็นขั้นตอนของการกำหนดปัญหาทางการพยาบาล ซึ่งครอบคลุมถึงปัญหาที่เกิดขึ้นแล้วทั้งหมด ปัญหาที่กำลังจะเกิดขึ้น หรือมีโอกาสเกิดและอาจเกิดขึ้นได้ ก่อนที่จะกำหนดข้อวินิจฉัยทางการพยาบาลอย่างหนึ่งอย่างใดลงไป ต้องผ่านขั้นตอนของการเก็บรวบรวมข้อมูลให้เพียงพอและถูกต้อง และนำมารวบรวมกันอย่างเพียงพอ เพื่อการวินิจฉัยอย่างหนึ่งอย่างใดออกมายังต้องมีข้อมูลที่ประกอบกันหลายอย่าง ซึ่งเป็นข้อมูลสนับสนุนหรือข้อมูลชี้อย่างเพียงพอ

การนำกระบวนการพยาบาลมาใช้ในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล

3. การวางแผนการพยาบาล (planning)

เป็นขั้นตอนของการวางแผนแสดงวัดถุประสงค์ของการพยาบาล ประกอบด้วยการจัดลำดับความสำคัญของปัญหา การกำหนดวัดถุประสงค์และเกณฑ์การประเมินผล และการกำหนดค่าสั่งการพยาบาล

4. การปฏิบัติการพยาบาล (implementation)

เป็นขั้นตอนที่นำแผนการพยาบาลไปสู่การกระทำ โดยต้องมีการเก็บรวบรวมข้อมูลอย่างต่อเนื่อง เพื่อให้ทันต่อเหตุการณ์และปัญหาที่เปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา ลงมือให้การพยาบาลตามที่วางแผนไว้อย่างเหมาะสม มีการบันทึก และสื่อสารส่งต่อถึงภาวะสุขภาพของผู้รับบริการและการตอบสนองต่อการพยาบาล ให้ผู้ที่ร่วมรับผิดชอบและเกี่ยวข้องกับผู้ป่วย เพื่อการดูแลที่ต่อเนื่อง

5. การประเมินผลการพยาบาล (evaluation)

เพื่อให้ทราบผลการตอบสนองต่อการพยาบาลที่ได้รับ คุณภาพในการปฏิบัติการพยาบาล เป็นขั้นตอนที่จะต้องคำนึงถึงการใช้แผนการพยาบาลไปสู่การปฏิบัติว่าจะต้องปรับปรุง เปลี่ยนแปลงหรือหยุดการพยาบาลใดบ้าง โดยการพิจารณาถึงการประเมินภาวะสุขภาพว่าได้ข้อมูลที่เพียงพอ สมบูรณ์หรือถูกต้องแล้วหรือยัง เช่นเดียวกับการพิจารณาวัดถุประสงค์ว่าได้บรรลุตามวัดถุประสงค์ที่กำหนดไว้หรือไม่ พิจารณาปฏิบัติการพยาบาลว่า เหมาะสมเพียงใด และปรับปรุงแก้ไขต่อไปเพื่อให้บรรลุตามเป้าหมาย

โดยสรุปจะเห็นว่าการปฏิบัติการพยาบาล โดยใช้กระบวนการพยาบาลนั้น มีลักษณะ 6 ประการ คือ 1) การปฏิบัตินั้นมีจุดมุ่งหมาย 2)

เป็นขั้นตอนมีระบบระเบียบ 3) เป็นวงจรต่อเนื่องกัน 4) มีการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา ต้องอาศัยปริสัมพันธ์ระหว่างพยาบาลและผู้รับบริการ 5) มีความยืดหยุ่น สามารถนำไปใช้ทุกสถานการณ์และ 6) ต้องอาศัยความรู้ทางทฤษฎี เป็นพื้นฐาน⁶

วิธีดำเนินการวิจัย

ประชากรที่ใช้ในการศึกครั้งนี้ เป็นอาจารย์พยาบาลที่สอนภาคปฏิบัติในหลักสูตรปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 และ ชั้นปีที่ 4 จำนวน 78 คน และนักศึกษาพยาบาลหลักสูตรปริญญาตรีชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ปีการศึกษา 2539 จำนวน 436 คน กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้ซึ่งยินดีให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม ส่วนแบบสอบถามกลับคืนให้ผู้วิจัย แบ่งเป็นอาจารย์พยาบาล 54 คน คิดเป็นร้อยละ 69.23 และ นักศึกษาพยาบาล 296 คน คิดเป็นร้อยละ 67.89 ทำการเก็บข้อมูลระหว่างวันที่ 1 มกราคม 2540 ถึง 28 กุมภาพันธ์ 2540

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เป็นแบบประเมินการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นตามวัดถุประสงค์ของวิชากระบวนการพยาบาล โดยมีข้อคำถาม จำนวน 12 ข้อ เป็นข้อความที่ระบุถึงแต่ละขั้นตอนของการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในการปฏิบัติงาน ตามความคิดเห็นของกลุ่มตัวอย่าง ลักษณะข้อคำถามเป็นแบบ

ลิกิต 4 ระดับ ได้แก่ มีความสามารถสูง ปานกลาง ต่ำและปฏิบัตไม่ได้ โดยให้คะแนน 4, 3, 2 และ 1 ตามลำดับ คะแนนรวมทั้งฉบับอยู่ระหว่าง 12-48 คะแนน แบ่งระดับความสามารถในการนำกระบวนการ การพยาบาลไปใช้ของนักศึกษาพยาบาลดังนี้ คะแนน 37-48 อยู่ในระดับสูง 25-36 อยู่ในระดับปานกลาง 12-24 อยู่ในระดับต่ำ ค่าความเชื่อมั่น ครอบนาค อัลฟาร์ของแบบประเมินจากกลุ่มอาจารย์พยาบาลเท่ากัน .91 กลุ่มนักศึกษาพยาบาลเท่ากัน .85 และจำนวนกลุ่มตัวอย่างรวมทั้งหมดเท่ากัน .86

ผลการวิจัย

ได้รับแบบสอบถามคืน 350 ฉบับ แบ่งเป็นอาจารย์พยาบาล 54 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 15.43 และนักศึกษาพยาบาล 296 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 84.57

ตารางที่ 1 แสดงจำนวนและร้อยละของอาจารย์พยาบาลและนักศึกษาพยาบาล ($n = 350$)

กลุ่มตัวอย่าง	จำนวน	ร้อยละ
อาจารย์พยาบาล (รวม) *	54	15.43
สอนนักศึกษาปี 2	17	4.86
สอนนักศึกษาปี 3	14	4.00
สอนนักศึกษาปี 4	23	6.56
นักศึกษาพยาบาล (รวม)	296	84.57
นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2	103	29.43
นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 3	122	34.86
นักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 4	71	20.29

*อาจารย์พยาบาลบางท่านสอนหลายชั้นปี แต่ตอบแบบสอบถามตามจำนวนชั้นปีที่สอน

ร้อยละ 84.57(ตารางที่ 1) เมื่อรวมคะแนนความสามารถในการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาลตามความคิดเห็นของอาจารย์พยาบาล และนักศึกษาพยาบาลแล้วพบว่า อาจารย์พยาบาลคิดว่านักศึกษาพยาบาลมีความสามารถในการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในการปฏิบัติ อยู่ในระดับปานกลางเป็นส่วนใหญ่ ร้อยละ 51.86 รองลงมาอยู่ในระดับสูง ร้อยละ 44.44 และระดับต่ำ ร้อยละ 3.70 ต่างจากนักศึกษาพยาบาล ซึ่งคิดว่าตนเองมีความสามารถในการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในการปฏิบัติอยู่ในระดับสูงถึง ร้อยละ 70.95 รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 29.05 และไม่มีกลุ่มนักศึกษาคนใดที่คิดว่าตนมีความสามารถอยู่ในระดับต่ำ เมื่อพิจารณาความ

การนำกระบวนการพยาบาลมาใช้ในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล

คิดเห็นของกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดพบว่า นักศึกษาพยาบาลมีความสามารถในการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในการปฏิบัติงานในระดับสูง ร้อยละ 66.86 รองลงมาอยู่ในระดับปานกลาง ร้อยละ 32.57 (ตารางที่ 2)

เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในการปฏิบัติงานของนักศึกษาตามความคิดเห็นของอาจารย์พยาบาลระหว่างกลุ่มที่สอนภาคปฏิบัตินักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 ด้วยสถิติ ANOVA พบว่าไม่มีความแตกต่างกัน แต่เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถตามความคิดเห็นของนักศึกษาระหว่างกลุ่มนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 พบร่วมกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P<.001$) และเมื่อวิเคราะห์ความแตกต่างเป็นรายคู่ด้วยสถิติ LSD พบว่านักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 มีความสามารถต่างจากชั้นปีที่ 3 และชั้นปีที่ 4 นักศึกษาชั้นปี

ที่ 3 มีความแตกต่างจากชั้นปีที่ 4 (ตารางที่ 3) เมื่อเปรียบเทียบคะแนนเฉลี่ยความสามารถของนักศึกษาระหว่างความคิดเห็นของอาจารย์พยาบาล และนักศึกษาพยาบาลแต่ละชั้นปีด้วยสถิติ t - test พบร่วมกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P<.05$) (ตารางที่ 4)

เมื่อเรียงลำดับคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาลตามความคิดเห็นของอาจารย์พยาบาล และนักศึกษาพยาบาลโดยรวม ทั้งหมดสูงสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ 1) สร้างสัมพันธภาพกับผู้ป่วยได้อย่างถูกต้องตามหลักการ 2) รวบรวมข้อมูลโดยใช้กรอบแบบแผนสุขภาพได้ถูกต้อง 3) สัมภาษณ์ผู้ป่วยได้อย่างถูกต้องตามหลักการ 4) ให้การพยาบาลผู้ป่วยโดยยึดหลัก

ตารางที่ 2 แสดงจำนวนและร้อยละของอาจารย์พยาบาลและนักศึกษาพยาบาลจำแนกตามระดับความสามารถในการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในการปฏิบัติงาน

ระดับความสามารถในการนำกระบวนการ การพยาบาลมาใช้ในการปฏิบัติงาน	อาจารย์พยาบาล		นักศึกษาพยาบาล		รวม	
	(n = 54)		(n = 296)		(n = 350)	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
สูง	24	44.44	210	70.95	234	66.86
ปานกลาง	28	51.86	86	29.05	114	32.57
ต่ำ	2	3.70	-	-	2	0.57

รายงานการวิจัย

ตารางที่ 3 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการนำกระบวนการพยาบาลมาใช้ในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล
ตามความคิดเห็นของอาจารย์พยาบาลชั้นสอนแต่ละชั้นปี และนักศึกษาพยาบาลแต่ละชั้นปีด้วย
สถิติ ANOVA และ LSD

คะแนนการนำกระบวนการพยาบาลมาใช้ในการปฏิบัติงาน

ความคิดเห็นของ	ของนักศึกษาพยาบาล									P	คู่ที่มีความ		
	ชั้นปี 2			ชั้นปี 3			ชั้นปี 4						
	n	M	SD	n	M	SD	n	M	SD				
อาจารย์พยาบาล	17	34.82	4.45	14	37.00	4.99	23	37.65	5.84	.235			
นักศึกษาพยาบาล	103	36.86	3.92	122	38.43	3.44	71	39.79	3.64	.000*	ปี 2 - ปี 3		
											ปี 2 - ปี 4		
											ปี 3 - ปี 4		

* $p < .001$

ตารางที่ 4 เปรียบเทียบค่าเฉลี่ยคะแนนความสามารถในการนำกระบวนการพยาบาลมาใช้ในการปฏิบัติงานตาม
ความคิดเห็นของอาจารย์พยาบาล และนักศึกษาพยาบาลในแต่ละชั้นปี ด้วยสถิติ t

คะแนนการนำกระบวนการพยาบาลมาใช้

ในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล

ชั้นปีที่	อาจารย์พยาบาล			นักศึกษาพยาบาล			P
	n	M	SD	n	M	SD	
2	17	34.82	4.45	103	36.86	3.92	.053
3	14	37.00	4.99	122	38.43	3.44	.315
4	23	37.65	5.84	71	39.79	3.64	.110
รวมทุกชั้นปี	54	36.59	5.27	296	38.21	3.81	.035*

* $p < .05$

การนำกระบวนการพยาบาลมาใช้ในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล

การพยาบาลแบบองค์รวม และนำกระบวนการพยาบาลมาใช้ในการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับมอบหมายได้อย่างถูกต้อง 5) กำหนดวัตถุประสงค์การพยาบาลได้ถูกต้องส่วนลำดับคะแนนเฉลี่ยความสามารถในการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล ต่ำสุด 5 อันดับแรก ได้แก่ ได้ถูกต้อง (ตารางที่ 5)

ตารางที่ 5 คะแนนเฉลี่ยความสามารถในการนำกระบวนการพยาบาลมาใช้ในการปฏิบัติงานของนักศึกษาตามความคิดเห็นของอาจารย์พยาบาล และนักศึกษาพยาบาลรายข้อ

ความสามารถในการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้	ความคิดเห็นของ					
	อาจารย์		นักศึกษา		รวมทั้งหมด	
	(n = 54)	(n = 296)	(n = 350)	M	SD	M
1. นำกระบวนการพยาบาลมาใช้ในการดูแลผู้ป่วยที่ได้รับมอบหมายได้ถูกต้อง	2.98	.57	3.27*	.47	3.23*	.49
2. ให้การพยาบาลผู้ป่วยโดยยึดหลักการพยาบาลแบบองค์รวม	2.98	.69	3.37*	.54	3.31*	.58
3. สร้างสัมพันธภาพกับผู้ป่วยได้อย่างถูกต้องตามหลักการ	3.33*	.58	3.51*	.53	3.48*	.54
4. สัมภาษณ์ผู้ป่วยได้อย่างถูกต้องตามหลักการ	3.22*	.54	3.33*	.54	3.31*	.54
5. รวบรวมข้อมูลโดยใช้กรอบของแบบแผนสุขภาพได้ถูกต้อง	3.33*	.58	3.37*	.58	3.36*	.58
6. เขียนข้อวินิจฉัยทางการพยาบาลได้ถูกต้อง	2.96**	.67	3.02**	.50	3.01**	.53
7. จัดลำดับความสำคัญของปัญหาได้ถูกต้อง	2.85**	.71	3.05**	.50	3.02**	.54
8. กำหนดวัตถุประสงค์ของการพยาบาลได้ถูกต้อง	3.19*	.52	3.16	.55	3.17*	.55
9. เขียนคำสั่งการพยาบาลได้ถูกต้อง	2.81**	.62	2.94**	.54	2.92**	.55
10. ปฏิบัติการพยาบาลได้ถูกต้องตามขั้นตอน	2.94**	.63	3.05**	.44	3.04**	.47
11. เขียนบันทึกทางการพยาบาลได้ถูกต้อง	3.02*	.69	3.04**	.53	3.04**	.56
12. ประเมินผลการพยาบาลได้ถูกต้อง	2.96**	.67	3.10	.51	3.08**	.54

* คะแนนเฉลี่ยสูงสุด 5 อันดับ ** คะแนนเฉลี่ยต่ำสุด 5 อันดับ

อภิปรายผล

ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาลตามความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาล อยู่ในระดับสูงกว่าความคิดเห็นของอาจารย์พยาบาลโดยนักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่คิดว่าตนเองมีความสามารถในการปฏิบัติงานในระดับสูง แต่อาจารย์พยาบาลคิดว่านักศึกษาพยาบาลส่วนใหญ่มีความสามารถในระดับปานกลาง และมีอาจารย์พยาบาล 2 ราย คิดเป็นร้อยละ 3.70 ที่คิดว่านักศึกษามีความสามารถในการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในการปฏิบัติงานอยู่ในระดับต่ำ แม้ว่าเมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของอาจารย์พยาบาลและนักศึกษาพยาบาลแต่ละชั้นปีจะไม่แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ แต่เมื่อค่าเฉลี่ยของคะแนนตามความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลสูงกว่าค่าเฉลี่ยของคะแนนตามความคิดเห็นของอาจารย์ทุกชั้นปี และเมื่อเปรียบเทียบกับค่าเฉลี่ยของคะแนนตามความคิดเห็นของอาจารย์พยาบาลและนักศึกษาพยาบาลทั้งหมด พบร่วมกับมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ (ตารางที่ 4) โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนตามความคิดเห็นของนักศึกษาสูงกว่าอาจารย์พยาบาล ซึ่งอาจเป็นเพราะอาจารย์พยาบาลเป็นผู้มีความรู้และประสบการณ์เกี่ยวกับการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในการปฏิบัติงานสูงกว่านักศึกษาพยาบาล การประเมินความสามารถในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล โดยประเมินตามความคาดหวังตามวัตถุประสงค์และเกณฑ์ที่กำหนด แต่นักศึกษายังมีความรู้และประสบการณ์น้อย เกณฑ์

การประเมินของนักศึกษาพยาบาลและอาจารย์พยาบาลอาจมีความแตกต่างกัน เมื่อเปรียบเทียบความคิดเห็นของนักศึกษาพยาบาลแต่ละชั้นปี พบร่วมกับมีความแตกต่างกัน โดยพบว่า�ักศึกษาพยาบาลปี 2 มีความแตกต่างจากปี 3 และ ปี 4 นักศึกษาพยาบาลปี 3 มีความแตกต่างจากปี 4 โดยค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงขึ้นตามชั้นปี (ตารางที่ 3) ซึ่งอาจเป็น เพราะ นักศึกษาชั้นปีที่สูงขึ้นจะมีประสบการณ์ในการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในการปฏิบัติงานมากขึ้น โดยนักศึกษาพยาบาลปี 3 ฝึกปฏิบัติงานสัปดาห์ละ 3 วัน และนักศึกษาพยาบาลปี 4 ฝึกปฏิบัติงานสัปดาห์ละ 4½ วัน มีนักศึกษาพยาบาลปีสาม 3 คนและปีสี่ 4 คน ที่ให้ข้อคิดเห็นในทำนองเดียวกันว่ากระบวนการพยาบาลเป็นสิ่งที่เข้าใจยาก แต่จะเข้าใจได้ดีขึ้นเมื่อมีประสบการณ์ในการปฏิบัติงานมากขึ้น ตอนเรียนวิชากระบวนการพยาบาลภาคทฤษฎี และได้เรียนนำไปใช้ในการปฏิบัติงานเมื่ออยู่ชั้นปีที่ 2 นั้นยังรู้สึกว่าไม่เข้าใจและไม่แน่ใจว่าปฏิบัติได้ถูกต้อง สอดคล้องกับการประเมินผล วิชากระบวนการพยาบาลซึ่งจัดการเรียนการสอนนักศึกษาพยาบาลชั้นปีที่ 2 ในภาคการศึกษาที่ 1 ปีการศึกษา 2539 ผู้วิจัยได้ประเมินผลภายหลังสิ้นสุดการจัดการเรียนการสอนภาคทฤษฎี และประเมินผลซ้ำเมื่อจบภาคการศึกษาภายในหลังที่นักศึกษาได้เข้มฝึกปฏิบัติงานในหอผู้ป่วยแล้ว พบร่วมกับการประเมินผลในครั้งที่ 2 มีความแตกต่างจากครั้งแรกโดยหลังจากที่นักศึกษาได้มีประสบการณ์ในการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในการปฏิบัติงานแล้ว

การนำกระบวนการพยาบาลมาใช้ในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล

สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของวิชาได้มากกว่าการประเมินผลครึ่งแรก ซึ่งนักศึกษายังขาดประสบการณ์ในการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในการปฏิบัติงาน มีนักศึกษา 5 รายได้ให้ข้อคิดเห็นว่า การนำไปใช้ในการปฏิบัติงานจริงบนหอผู้ป่วยและการได้รับคำแนะนำจากอาจารย์พยาบาลผู้รับผิดชอบขณะฝึกปฏิบัติงานในหอผู้ป่วย ช่วยให้มีความเข้าใจในเนื้อหาต่างๆ ได้ดียิ่งขึ้น

เมื่อลำดับคะแนนเฉลี่ยวัดความสามารถในการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล ตามความคิดเห็นของอาจารย์พยาบาล นักศึกษาพยาบาลและโดยรวมทั้งหมดแล้วพบว่า ข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยสูงสุด 5 อันดับแรก (ตารางที่ 5) ส่วนใหญ่จะอยู่ในชั้นตอนแรกของกระบวนการพยาบาลคือการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่การสร้างสัมพันธภาพกับผู้ป่วย การสัมภาษณ์ การเก็บรวบรวมข้อมูลโดยใช้กรอบแบบแผนสุขภาพ และการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในการพิจารณาให้เหมาะสมสมกับผู้ป่วยที่ได้รับมอบหมายโดยยึดหลักองค์รวม มีข้อแตกต่างในส่วนของความคิดเห็นของอาจารย์ในส่วนของการวางแผนการพยาบาลในเรื่องการกำหนดวัตถุประสงค์ของการพยาบาล และการเขียนบันทึกการพยาบาล ซึ่งมีค่าเฉลี่ยของคะแนนสูงอยู่ในระดับ 4 และระดับ 5 ส่วนข้อที่มีคะแนนเฉลี่ยต่ำสุด 5 อันดับพบว่าอยู่ในชั้นตอนที่ 2 ถึงชั้นตอนที่ 5 ของกระบวนการพยาบาล ได้แก่การวินิจฉัยการพยาบาลและการวางแผนการพยาบาล โดยเฉพาะในเรื่องการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและการเขียนคำสั่งการพยาบาล การปฏิบัติการพยาบาล และการประเมินผลนั้น อาจารย์พยาบาลผู้รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนวิชากระบวนการพยาบาลภาคทฤษฎี ควรนำไปพิจารณาเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในเรื่องเหล่านี้ให้ดียิ่งขึ้น ร่วมกับความสนใจเจ้าใจใส่ของอาจารย์พยาบาลซึ่งรับผิดชอบนักศึกษาภาคปฏิบัติ เพื่อให้นักศึกษาสามารถนำความรู้ทางทฤษฎีมาใช้ในการปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถในการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต

ประเมินผลการพยาบาลตามความคิดเห็นของอาจารย์พยาบาล ซึ่งแตกต่างจากนักศึกษาโดยมีค่าเฉลี่ยของคะแนนต่ำสุดเป็นลำดับที่ 5 อาจเป็น เพราะการประเมินผลของนักศึกษาไม่ครอบคลุมตามเกณฑ์มาตรฐานของอาจารย์ ส่วนความแตกต่างของความคิดเห็นของอาจารย์พยาบาล และนักศึกษาพยาบาลในเรื่องของการเขียนบันทึกทางการพยาบาล ซึ่งอาจารย์พยาบาลให้คะแนนในระดับสูง แต่นักศึกษาให้คะแนนในระดับต่ำอาจเป็น เพราะนักศึกษายังขาดความมั่นใจ คิดว่าตนเองยังทำได้ไม่ดีพอ ทั้งที่ความคิดเห็นของอาจารย์คิดว่าอยู่ในระดับดีแล้ว ดังนั้นอาจารย์พยาบาลควรให้ความสนใจในการเขียนบันทึกการพยาบาลของนักศึกษาให้คำแนะนำและช่วยเมื่อทำได้ถูกต้อง เพื่อสร้างความมั่นใจแก่นักศึกษาให้มากขึ้น ในส่วนของการเขียนข้อวินิจฉัยการพยาบาล การวางแผนการพยาบาลโดยเฉพาะการจัดลำดับความสำคัญของปัญหาและการเขียนคำสั่งการพยาบาล การปฏิบัติการพยาบาล และการประเมินผลนั้น อาจารย์พยาบาลผู้รับผิดชอบในการจัดการเรียนการสอนวิชากระบวนการพยาบาลภาคทฤษฎี ควรนำไปพิจารณาเพื่อปรับปรุงและพัฒนาการจัดการเรียนการสอนในเรื่องเหล่านี้ให้ดียิ่งขึ้น ร่วมกับความสนใจเจ้าใจใส่ของอาจารย์พยาบาลซึ่งรับผิดชอบนักศึกษาภาคปฏิบัติ เพื่อให้นักศึกษาสามารถนำความรู้ทางทฤษฎีมาใช้ในการปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม เพื่อให้เกิดการเรียนรู้และพัฒนาความสามารถในการนำกระบวนการพยาบาลไปใช้ในการปฏิบัติงานของนักศึกษาพยาบาล ซึ่งเป็นวัตถุประสงค์ที่สำคัญของหลักสูตรพยาบาลศาสตรบัณฑิต

กิตติกรรมประกาศ

ผู้วิจัยขอขอบคุณอาจารย์พยาบาลและนักศึกษาพยาบาลกลุ่มด้วยอย่างทุกท่านที่ให้ความร่วมมือในการตอบแบบสอบถาม จนทำให้การวิจัยสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดี

เอกสารอ้างอิง

1. นันทนา น้ำฝน. เอกสารณ์ของพยาบาลวิชาชีพ. สงขลา : เทมการพิมพ์, 2538:19-20.
2. ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล, 2539:4-5.
3. Kozier B, Erb G. **Concepts and Issues in Nursing Practice**. California : Addison-Wesley Publishing Company, 1988:136.
4. สุภาพ สุวรรณเวช. แนวคิดเกี่ยวกับกระบวนการพยาบาล ใน สุภาพ สุวรรณเวช และนฤดา ลิ้มทองกุล บรรณาธิการ กระบวนการพยาบาล. กรุงเทพมหานคร : ภาควิชาพยาบาลศาสตร์ คณะแพทยศาสตร์โรงพยาบาลรามาธิบดี มหาวิทยาลัยมหิดล, 2539:4-5.
5. อายพร ตัณมุขยกุล และบุญกิจพย์ สิริอรังศรี กระบวนการพยาบาลกับการปฏิบัติการพยาบาล ใน เอกสาร การสอนมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมราษฎร ชุดวิชาประเด็นและแนวโน้มทางการพยาบาล หน่วยที่ 8-15. กรุงเทพมหานคร : ห้างหุ้นส่วนจำกัด โรงพยาบาลรามาธิบดี 2537:594.

หากท่านใดสนใจติดต่อสอบถามเพิ่มเติม สามารถติดต่อ อาจารย์พยาบาล ดร. ภูริษฐ์ คงสุข หรือ ศ.ดร. พีระพันธุ์ คงสุข โทร. 089-760-5255 หรือ 089-760-5256 หรือ อีเมล์ phurisut_kongsu@mahidol.ac.th

* เนื่องจากจำนวนผู้เข้าร่วมที่ติดต่อสอบถามไม่ถูกต้อง แต่ต้องการทราบผลการวิจัย จึงขออภัยในความไม่สะดวก

** กรณีที่ติดต่อสอบถาม ท่านต้องระบุชื่อ นามสกุล สถานศึกษา จังหวัดที่อยู่อาศัย จึงจะได้รับการติดต่อ

*** กรณีที่ติดต่อสอบถาม ท่านต้องระบุชื่อ นามสกุล สถานศึกษา จังหวัดที่อยู่อาศัย จึงจะได้รับการติดต่อ

Student nurses' application of nursing process to nursing practice

Siraya Summawart* M.S (nursing), M.A (Public Administration)

Abstract This research aimed to study about student nurses' application of nursing process to nursing practice. The samples were 54 clinical instructors and 296 student nurses level 2, 3, 4 in Ramathibodi school of nursing. The results indicated that the clinical instructors thought that most of the students can used nursing process in clinical practice in moderate level but the students thought that most of them can used nursing process in high level. No statistical difference by application nursing process in practice among nursing students in three level as perceived by the clinical instructors but there were statistical difference as perceived by the student nurses' opinion ($p < .001$). Student nurses' level 2 differences from level 3 and 4, and level 3 difference from level 4. There were statistical difference between clinical instructors' and nursing students' perception ($p = .035$). The five items which were highest mean scores were good relationship with client, good interview, holistic nursing approach, application of nursing process to care for individual client. The five items which were lowest mean scores were developed nursing orders, nursing diagnosis, setting priorities, nursing documentation and implementation. The results could be indicated to improve the teaching learning in nursing process and the application of nursing process in clinical practice. Rama Nurs J 1999; 5(1):20-32.

Keywords : nursing process, nursing practice, nursing students

* Assistant Professor, Department of Nursing Faculty of Medicine, Ramathibodi Hospital, Mahidol University.